

Kuka tarvitsee muuntogeenisiä kasveja Suomeen?

Maa- ja metsätalousministeriö valmistelee lakia, joka käytännössä avaa portit GMO-kasvien viljelylle Suomessa. Maatiaisien ensisijainen toive on, että Suomi säilyisi GMO-vapaana. Jos näin ei käy, yritämme vaikuttaa viljelyturvallisuuteen, kuluttajan oikeuksien toteutumiseen ja siihen, että myös tässä asiassa noudatettaisiin yleistä ympäristölainsäädännön periaatetta, jonka mukaan ”saastuttaja maksaa aiheuttamansa vahingon”. Nyt lausuntokierroksella oleva lakiluonnos riskeeraa kaikki nämä periaatteet. Olemme syvästi huolissamme. Lausuntomme on kokonaisuudessaan oheisena.

Liisa Jääskeläinen

Maatiainen ry
Stenbäckinkatu 8
00250 Helsinki
toimisto@maatiainen.fi

29.8.2008

Lausunto lakiluonnoksesta, joka koskee muuntogeenistä kasvintuotantoa sekä muuntogeenisen, tavanomaisen ja luonnonmukaisen maataloustuotannon rinnakkaiselo

Maa- ja metsätalousministeriö

PL 30

00230 VALTIONEUVOSTO

Maatiainen ry esittää lausuntonaan viitekohdassa mainitusta lakiluonnoksesta seuraavaa:

Yleistä

Riski muuntogeenisten, tavanomaisten ja luonnonmukaisten lajikkeiden sekoittumisesta on suuri, vaikka viljelyä toteutettaisiin vain tarkkaan rajatuilla ja valvotuilla alueilla. Parhaimpana vaihtoehtona Maatiainen ry pitää sitä, että muuntogeenisten kasvien viljelyä ei sallita lainkaan Suomessa eikä koko EU:ssa.

Jos asia etenee, Maatiainen ry pitää tärkeänä, että geeniteknisesti muunnellut kasvit eristetään muista viljelykasveista. Geenimuunnellun aineksen sekoittuminen tavalliseen viljelyyn tai luomuun on suuri ja todellinen uhka. Tuotteiden puhtauden hävittäminen riistää kuluttajalta todellisen valinnan vapauden, leimaa koko Suomen maataloustuotannon ja tuhoaa luomuelinkeinon. Geneettinen saastuminen johtaa viljelykasvien monimuotoisuuden pienenemiseen ja uhkaa suomalaisia perinnelajikkeita.

Nyt tehty lakiesitys koskee ainoastaan tuotantovaiheen rinnakkaiselo. Elintarvikkeiden tuotantoprosessista tämä on vain pieni osa. Maatiainen ry ei pidä mielekkäänä näin pientä osaa tuotantoketjusta koskevan lakiesityksen käsittelyä yksinään. Jos viljely sallitaan, erillään pitämistä tulee jatkaa läpi tuotantolinjan, koska kuluttajalla tulee aina olla oikeus olla käyttämättä muuntogeenistä materiaalia. Elintarviketuotannossa kolmen tuotantolinjan rakentamisesta, ylläpitämisestä ja valvonnasta aiheutuu huomattavia lisäkustannuksia, jotka viime kädessä maksaa kuluttaja.

Lakiluonnoksen tavoitteena on ”ehkäistä” sekoittumista, ei siis estää sitä. Jo tämä ilmaisu kertoo mielestämme sen, etteivät lainvalmistelijatkaan pidä rinnakkaiselo mahdollisena. Jos geenimuunneltujen kasvien viljely yleistyy, perinteiset lajikkeet

katoavat ennen pitkää. Erityisen huolissaan Maatiainen ry on ennen tieteellistä jalostusta syntyneiden viljelykasvien kannoista, jotka ovat jopa vuosituhantisen kehittäelytyön tulosta.

Jos nyt valmisteltu lakialoite kuitenkin etenee, Maatiainen ry korostaa

- varovaisuusperiaatetta,
- viljelyturvallisuutta,
- kuluttajan oikeuksia ja
- vahingon aiheuttajan eli ”toiminnanharjoittajan” omaa taloudellista vastuuta.

Kommentteja pykälittäin ja luvuittain

2 § Soveltumisala

Rinnakkaiselolakia ehdotetaan sovellettavaksi muuntogeenisen aineiston kuljettamiseen vain maatilalla ja maatilojen välillä. Esityksen mukaan lakia ei sovelleta muuntogeenisten ja muiden viljelykasvien, kasvinosien ja siementen

- 1) varastointiin maatilalla ulkopuolella ennen kylvöä tai istutusta, eikä
- 2) maatilalla ulkopuolella tapahtuvaan sadon käsittelyyn ja varastointiin.

Lakiesityksen soveltamisalan rajaus on liian suppea. Lakia on ehdottomasti sovellettava ainakin kaikkeen geenimuunnellun materiaalin kuljettamiseen.

Kansainvälinen kokemus on osoittanut nimenomaan kuljetusten olevan merkittävässä osassa muuntogeenisten kasvien haitallisessa leviämisessä ja sekoittumisessa. Myös kaiken käsittelyn ja varastoinnin tulisi kuulua lain piiriin.

Maatiainen ry:n mielestä rinnakkaiselolain on määriteltävä kattavasti, kuka korvaa vahingot ja kuka valvoo rikkomuksia. Tämän vuoksi yllä olevat asiat tulisi liittää mukaan lakiesitykseen.

3 § Määritelmät

Suojaetäisyys on määritelty risteytymiskykyisten viljelykasvien väliseksi etäisyydeksi.

Suojaetäisyyden olisi oltava myös geenimuunneltujen kasvien ja mehiläispesien välillä. Jokaisen mehiläispesän ympärillä on laaja vyöhyke, josta mettä ja siitepölyä kerätään. Ilman riittävää suojaetäisyyttä siitepöly on mahdollisesti geenimuunnellulla aineksella saastunut.

4 § Yleiset vaatimukset

Muuntogeenisten kasvien viljelyn viljelyturvallisuudesta tulee säätää lailla, niin että turvallisuus voidaan taata.

Eristysetäisyyksien vähimmäismitta perustuu hyönteispölytteisillä kasveilla mehiläisten ja muiden mesipistiäisten lentomatkaan, joka on 3 - 5 km.

Tuulipölytteisten gmo-kasvien viljelyä ei tulisi sallia lainkaan, sillä niiden eristäminen ei ole mahdollista.

Luonnoksen mukaan tuotantovälineet on puhdistettava käytön jälkeen. Tämä ei ole riittävää. Myös geenimuunneltujen kasvien jäänteet ja puhdistusjätteet on hävitettävä sillä tavoin, ettei geenimuunneltu aines leviä ympäristöön.

Suojaetäisyyksien pituudet täytyy määritellä laissa. Suojaetäisyyksien määrittämisen perusteena tulee olla todellinen sekoittumisen estävä rinnakkaiselo eikä vain kynnyksarvojen alitus. Kynnyksarvot on käsitettävä odottamattomia tilanteita varten määritetyiksi. Normaaleissa luonnonolosuhteissa odotettavissa olevaa sekaantumista ei voi määritellä tahattomaksi tai teknisesti mahdottomaksi välttää.

Missään tapauksessa viljelyturvallisuuden vaarantamisesta päättämistä (esim. suojaetäisyyksistä tinkimistä) ei voida jättää toiminnanharjoittajan ja muun viljelijän keskinäiseksi asiaksi, kuten lakiesityksen 4 § 4 momentissa implisiittisesti esitetään.

5 § Muuntogeenistä kasvintuotantoa koskeva tutkinto

Kaikki muuntogeenisiä kasveja kasvattavat (toiminnanharjoittaja ja muut tilalla tai yrityksissä työskentelevät) tarvitsevat ajan tasalla olevaa tietoa näistä kasveista. Koulutuksen sekä jatkuvan täydennyskoulutuksen tulee olla vaatimus kaikille näiden kasvien parissa työskenteleville.

6 § Muuntogeenisen kasvintuotannon jälkeiset vaatimukset

Tässä pykälässä pitää esittää, millä aikavälillä ja kenen tulee varmistaa, ettei alueella ole muuntogeenisen kasvintuotannon lopettamisen jälkeen muuntogeenisen aineiston leviämriskejä. Toiminnanharjoittajan tulee vastata puhdistuksen ja tarkastuksen kustannuksista.

7 § Ilmoitusvelvollisuus

Esitämme, että toiminnanharjoittajan on saatava maaseutuelinkeinoviranomaiselta lupa, joka tulee uusina kasvukausittain. Toiminnanharjoittajan tulee hankkia muuntogeenisten kasvien viljelyä varten kirjallinen lupa myös kaikilta rajanaapureilta sekä lähistön mehiläishoitajilta. Pelkkä ilmoitus viranomaisille ei riitä, kuten lakiesitys esittää. Viranomaisen tulee varmistaa, että viljelyturvallisuuden ehdot täyttyvät eikä toiminnanharjoittaja vaaranna esimerkiksi lähialueella toimivan luomuviljelijän tai luomuhunajantuottajan elinkeinoa. Myös ei-ammattillisten viljelijöiden ja puutarhureiden tiedonsaannista on huolehdittava.

10 § Jäljitettävyyttä ja tietojen kirjaamista koskevat vaatimukset

Viiden vuoden säilytysaika tiedoille on liian lyhyt. Ehdotamme tietojen säilytysajaksi vähintään 15 vuotta.

15 § Valvontasuunnitelma

Lakiin tulisi määritellä valvonnan peruseriaatteet. Valvonta ei saa perustua pelkkiin pistokokeisiin, jotka kokemuksen mukaan eivät riitä suojaamaan kuluttajien valinnanvapautta.

18§ Valvontarekisteri

Ehdotamme, että elintarviketurvallisuusvirasto poistaa toiminnanharjoittajaa koskevat tiedot vasta 15 vuoden kuluttua. Itse viljelyä koskevaa tietoa ei mielestämme saa poistaa ollenkaan, vaan se tulee säilyttää pitkäaikaisvaikutusten seuraamiseksi.

19§ Rekisteritietojen julkaisu, käyttö ja luovutus

Lakiin on saatava selkeä kuvaus siitä, mistä ja miten kansalaiset voivat maksutta saada selville, millä pelloilla geenimuunneltuja kasveja kulloinkin viljellään.

Lakiluonnoksen rajoitettu ilmoitusvelvollisuus voi helposti johtaa geenimuunnellun materiaalin tahattomaan leviämiseen. Mahdollisten maakauppojen yhteydessä ostajan tulee saada viranomaisilta tieto, onko tilalla harjoitettu muuntogeenisten kasvien viljelyä. Tämän tiedon ilmoittamatta jättämisen tulee oikeuttaa kaupan purkuun.

26 § Valtion korvausvastuun edellytykset

Maatiainen ry ei näe mitään perustetta, miksi valtion eli meidän veronmaksajien pitäisi korvata vahinko, joka aiheutuu muuntogeenisen kasviaineksen sekoittamisesta tavanomaisesti tai luonnonmukaisesti viljeltyyn kasvilajikkeeseen. Tässäkin tapauksessa pitää noudattaa normaalia oikeuskäytäntöä, jonka mukaan vahingon aiheuttaja korvaa aiheuttamansa vahingon.

29§ Korvausmenettely

Korvauksen hakemisen aikarajan tulisi alkaa sekoittumisen toteamisesta, ei sadon korjaamisesta.

Mikäli tavanomainen tuottaja tai luomutuottaja haluaa olla varma, että sekaantumista ei ole tapahtunut ja että se havaitaan ajoissa, hän lakiluonnoksen mukaan joutuu tutkimaan satonsa joka vuosi. Ja omalla kustannuksellaan, mikäli raja-arvo ei ylity. Jos lakiin kirjoitetaan, että korvausta on haettava vuoden sisällä sadon korjaamisesta, sato pitää voida tutkia joka vuosi geenimuunneltuja kasveja viljelevän laskuun.

31§ Viljelyn rajoittaminen siementuotannossa ja luonnonmukaisessa tuotannossa

Maatiainen ry näkee luomuviljelyn olennaiseksi osaksi suomalaista puhdasta ravintoketjua. Mielestämme luomuviljely on komission peräämä erityinen syy, jonka perusteella geenimuunneltujen kasvien viljely voidaan kieltää tai sitä rajoittaa tietyllä maantieteellisellä alueella.

Luomuviljelyn mahdollistamiseksi ehdotamme 31 §:n seuraavaa: muuntogeenistä viljelyä voidaan rajoittaa tietyn kasvilajin tai lajikkeen osalta siementuotannon ja luonnonmukaisen tuotannon kannalta tärkeällä, maantieteellisesti rajatulla alueella, jos muilla tämän lain nojalla säädetyillä toimenpiteillä ei ole mahdollista saavuttaa siemenkauppalaissa (728/2000) tai luonnonmukaisen tuotannossa (EY 834/2007) säädetyjä puhtausvaatimuksia.

Luku 4.4. Yhteiskunnalliset vaikutukset

Yleisperusteluissa todetaan, että ”ehdotetulla lailla ei ole merkittäviä yhteiskunnallisia, sosiaalisia, tai alueidenkehitykseen, työelämään taikka tasa-arvokysymyksiin liittyviä vaikutuksia”. Maatiainen ry on tästä asiasta täysin eri mieltä.

Muuntogeenisten kasvien viljely tuo aivan uusia riskejä viljelyturvallisuuteen. Nämä uudet riskit ovat ensisijaisesti ekologisia, mutta myös ammatti- ja yhteiskuntaeettisiä, kuluttajaoikeudellisia ja taloudellisia.

Viljojen ja muiden hyötykasvien edustaman elävän kulttuuriperinnön, erityisesti talonpoikaisen kasvinjalostuksen saavutusten riskeeraaminen, on mitä syvimmin yhteiskunnallinen kysymys. Erityisesti maa- ja metsätalousministeriömme soisimme sen ymmärtävän.

Maatiainen ry:n puolesta

Liisa Jääskeläinen
puheenjohtaja